

ІДЕЯ НОВОЇ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ЄВРОПИ Т.Г. МАСАРИКА І СУЧАСНІСТЬ

ВОВКАНИЧ І.І., СЮСЬКО І.М. (Ужгород)

Зміна геополітичної конфігурації європейського континенту на початку третього тисячоліття і формування нової системи миру і безпеки в Європі нерозривно зв'язані із постійним прагненням демократичних державно-політичних еліт багатьох країн впродовж всього ХХ століття домогтися стабільності і безконфліктного розвитку Старого континенту. З-поміж низки найвідоміших інтелектуалів і державних діячів минулого століття, які не лише проголошували необхідність мирної перебудови Європи, але і практично спричинилися на формуванні цілісної системи європейства, вирізняється постать філософа і батька-засновника чехословацької державності Т.Г. Масарика. Відомий гуманіст і мислитель став першим президентом Чехословацької Республіки і творцем однієї із найрозвинутіших у міжвоєнній Європі чехословацької системи ліберальної демократії.

Однак, історичне значення діяльності Т.Г. Масарика полягає не лише у формуванні чехословацької державності і демократії. Не менш значимими були ідеї та практичні кроки президента ЧСР, спрямовані на мирну перебудову Європи. У цьому контексті особливої уваги заслуговує сформульована Т.Г. Масариком концепція «Нової Європи», яка, на жаль, не могла бути повністю реалізована в конфліктних умовах минулого століття. Недаремно Ерік Гобсбаум іменує ХХ сторіччя не інакше, як «Вік екстремізму» [1]. Але беззаперечним фактом є, що на якісній новій основі головні «новевропейські» ідеї Т.Г. Масарика знаходять втілення у сучасній практиці міжнародних відносин у Європі. Ним досить точно була передбачена навіть сьогоденна сегментація центрально-східної частини континенту, яка значним чином впливає на геополітичне становище і міжнародні відносини незалежної України.

Тому глибокий науковий аналіз масариківської концепції «Нової Європи» представляє зараз не лише теоретичний, але і практичний інтерес для розуміння суті кардинальних змін у системі міжнародних відносин у Європі початку третього тисячоліття. Те, що ми знову звертаємося до творчої спадщини Т.Г. Масарика, ніяким чином не означає надуману актуалізацію проблеми – штучну спробу «осучаснення» ідей мислителя майже столітньої давності. Сам перший чехословацький президент ніколи не претендував на аксіоматичність і беззаперечну геніальність власних тверджень. Тим більше, йому ніколи не була притаманна схильність «створити для історії». Кабінетний професор і мислитель був

водночас дуже реальним політиком і практиком. Але таким, з яким рахувалися лідери багатьох держав. Тому високий міжнародний авторитет дозволяв Т.Г. Масаріку, як главі Чехословаччини – відносно невеликої європейської країни, вагомо висловлюватися з проблем, що хвилювали цілий континент.

Прихильник соціальної революції, або, точніше, національно-соціальної, соціаліст за ідейними уподобаннями, і, що характерно – захисник «наукового соціалізму» К. Маркса і Ф. Енгельса, – Т.Г. Масарик органічно не сприймав більшовицький радикалізм і російську форму квазісоціалізму – комунізм. Він на власні очі бачив, перебуваючи майже рік – у 1917-на початку 1918 рр. в Росії падіння царизму, лютневу буржуазно-соціалістичну, як писав Т.Г. Масарик, та жовтневу більшовицьку революції. Він стверджував, що добре знає більшовицьку Росію, ретельно спостерігав за більшовицькою революцією і дійшов до висновку про неприйнятність для чехів такого російського взірця [2].

Не міг Т.Г. Масарик погодитися і з новим світоустроєм, який пропонували російські більшовики. Він писав у 1920 р., що більшовики очікують від «світової революції» порятунку комунізму в Росії [3]. Радянська зовнішня політика слаба і екстенсивна, тому більшовики втручаються у внутрішні справи інших держав, агітуючи там усіма дозволеними і недозволеними методами [4]. Разом з тим, пише Т.Г. Масарик, для більшовизму характерним є зверхній тон, яким, наприклад, радянський міністр закордонних справ того часу Г. Чічерін розмовляв з іноземними державами, насамперед з малими країнами: «Виступає в цілому як наддержава і велика країна, не має ані уяви про те, що демократія повинна бути впроваджена також до міжнародних відносин» [5]. З радянського міністра, вказує Т.Г. Масарик, випирає лише бундючність «монгольських завойовників» та самовпевнена переконаність про виключність власної культури і політики [6]. Хіба цим не дав влучну характеристику як за змістом, так і формою Т.Г. Масарик у 1920 р. усій майбутній зовнішній політиці радянської імперії та її творцям?

Напередодні і впродовж Першої світової війни Т.Г. Масарик послідовно працював над ідеєю повоєнної перебудови Європи і створення незалежної держави чехів і словаків. Синтезом тривалої роботи цього політика, історика і філософа стала концептуальна книга «Нова Європа», англійське і французьке видання якої було підготовлене у жовтні 1918 р. Хоча вперше окремі частини рукопису

Т.Г.Масарика побачили світ з квітня 1918 р. в «Československém Deníku», який виходив у Росії [7]. Екземпляр празького видання 1920 р. цієї книги Т.Г.Масарика, використаний нами для написання статті, зберігається у науковій бібліотеці УжНУ. Симптоматично, що роботу над рукописом «Нової Європи» автор завершив, перебуваючи в Україні, підтвердженням чого є «Присвята» до книги, написана 15 січня 1918 р. у Києві [8].

На превеликий жаль, зараз не тільки пересічному українському читачеві, але і професійним історикам, політологам, міжнародникам та іншим спеціалістам з різних областей гуманітарних наук у незалежній Україні недостатньо відомі основні положення книги Т.Г.Масарика «Нова Європа». Поза увагою новоевропейські ідеї філософа-гуманіста залишаються поки що і в сучасній Росії, яку мислитель вважав одним із найбільш вагомих чинників нової європейської системи міжнародних відносин у ХХ сторіччі. Тому нерідко, особливо у працях новітніх українських і російських геополітиків з'являються інтелектуальні конструкції, про які Т.Г.Масарик говорив ще на початку минулого століття. Перш за все, мова йде про дефініцію і просторово-географічне чи й геостратегічне визначення Центральної Європи та приналежності України і інших постсоціалістичних держав до цього простору [9].

За роки існування незалежної України концептуальні положення книги Т.Г.Масарика «Нова Європа» лише раз були спеціальним предметом обговорення українських і чеських вчених на «Масариківських читаннях» у Києві в квітні 1998 р. [10]. Але конкретно новоевропейським ідеям мислителя і політика тут був присвячений тільки один із восьми опублікованих матеріалів – стаття директора празького Інституту Т.Г.Масарика АН ЧР Ярослава Опага [11]. Зважаючи на переважно популярно-пропагандистський характер «Масариківських читань» 1998 р., традиція яких до того ж так і не знайшла продовження в Україні, виклад і осмислення ідей «Нової Європи» в українській історіографії слід вважати явно недостатнім.

Зрозуміло, кардинально іншою і набагато кращою є ситуація із вивчення і популяризації творчої спадщини Т.Г.Масарика у сучасній Чеській Республіці. По-перше, академічний Інститут його імені впродовж 90-х років ХХ століття зробив максимум можливого для повного перевидання творів першого чехословацького президента [12]. По-друге, з початку 90-х років у ЧР, найчастіше в чеському м. Годонін, проводяться щорічні масариківські міжнародні семінари (конференції) [13]. У 1994 р. один із авторів цієї статті мав честь брати участь в Чехії у міжнародній конференції «Перша світова війна, модерна демократія і Т.Г.Масарик» [14]. По-третє, у ЧР і за кордоном плідно працює на ниві пропаганди

ідей мислителя-гуманіста «Масариківське товариство» [15]. Воно також регулярно організовує виставки, семінари і конференції з масариківської проблематики.

Слід зазначити, що у міжнародних наукових заходах у ЧР, присвячених Т.Г.Масаріку, постійно беруть участь чільні чеські політики і державні діячі, не виключаючи глав уряду, Палати депутатів, Сенату і президента В.Гавела. Загалом популяризація масариківських ідей у сучасній Чехії має міцну державну підтримку. До соціально-політичних і моральних цінностей, сформульованих ще у минулому столітті Т.Г.Масариком, зараз зголошується більшість чеських провідних партій. Зокрема, правляча в ЧР впродовж останніх років Чеська соціал-демократична партія (ЧСДП) взагалі вважає себе продовжувачкою масариківських ідей соціальної еволюції та модернізації суспільства в нових історичних умовах.

При цьому, ніхто в теперішній Чехії не робить з Т.Г.Масарика ідола або непогрішиму культову особу. Навпаки, постійно підкреслюється людяність і гуманізм колишнього першого чехословацького президента, його здатність критично переглядати деякі власні хибні погляди. У сучасній ЧР публікуються реалістичні історичні роботи про масариківську родину і в цілому про особисте життя політика. З цього погляду можна вважати однією з найбільш об'єктивних статтю чеської вченої Дагмар Гайкової «Татусь», надруковану в квітні 2001 р. в празькому тижневику «Týden». Авторка детально описує долю сім'ї Т.Г.Масарика, де цілеспрямований, сміливий і невтомно працюючий батько, сам вихований в патріархальних традиціях, грав домінуючу роль. Розкриває, як його сімейне оточення, насамперед старша дочка Алісе, формували у 20-30-ті роки ХХ ст. дещо міфологізований імідж першого чехословацького президента [16]. У коментарі до статті інший чеський історик – Антонін Клімек підкреслює, що Т.Г.Масарик був насамперед звичайною живою людиною, яка робила і помилки. Але над ними однозначно переважає загальний позитив діяльності великого політика, якому вдалося зробити із першої Чехословацької Республіки розвинуту демократичну державу [17].

Тому в сучасній Чеській Республіці не піддаються сумніву ті головні морально-філософські цінності, принципи формування громадянського суспільства та демократії, визначені Т.Г.Масариком і закладені в підвалини новітньої чеської державності. У цьому контексті один із провідних політологів і теоретиків геополітики в теперішній ЧР – Оскар Крейчі вважає, що уже впродовж Першої світової війни: «Т.Г.Масарик створив державну програму чеського народу за допомогою: а) теорії рівноваги сил; б) концепції права народу на самовизначення...; в) застосування ідей історичного права;

г) характеристики економічної і військово-стратегічної безпеки; д) теорії конфлікту теократії і демократії» [18]. Перераховані О.Крейчі ідеї найбільш ґрунтовно викладені саме в роботі Т.Г.Масарика «Нова Європа». Майбутній перший президент фактично сформулював тут і політичний маніфест створення та розбудови чехословацької державності, що є одним з центральних пунктів цього видання [19].

Позаяк для української громадськості і вчених тривалий час доступ до творчого доробку Т.Г.Масарика був обмежений, а в незалежній Україні публікація його творів так і не здійснена, вважаємо доцільним стисло викласти зміст і головні ідеї масариківської роботи «Нова Європа». Необхідно підкреслити, що Т.Г.Масарик у книзі аналізує європейські і глобальні процеси періоду Першої світової війни (з історичними ремінісценціями і частими екскурсами в глибоке минуле) з позицій слов'янства, як зазначено автором навіть у назві роботи – «Нова Європа. Позиція слов'янська». Ідея слов'янської єдності доповнюється принципом права народів на самовизначення та роздумами філософа-політика над місцем і роллю малих народів і їх держав в історії і майбутньому Європи.

Але перейдемо безпосередньо до характеристики змісту праці Т.Г.Масарика. Об'ємна публікація-обсягом понад 200 сторінок складається із 5-ти основних частин, де автором розглядається більше 60-ти ключових питань (підрозділів). Формально всього в роботі нараховується 57 пунктів-підрозділів, кожен з яких висвітлює окреме питання, але автор, постійно доповнюючи текст новими ідеями, додав ще 7 підпунктів [20].

Частина I роботи «Нова Європа» – «Історичне значення війни» присвячено висвітленню причин вибуху і характеру Першої світової війни, меті, військовим та геополітичним цілям, які прагнули досягнути воюючі сторони. Т.Г.Масарик підкреслює, що проти Німеччини і Австро-Угорщини, які започаткували війну, виступило «усе людство» [21]. Основна увага автора в першій частині роботи сконцентрована на характеристиці німецького пангерманізму та протиставленні його демократичним ідеям Антанти, насамперед, США. Т.Г.Масарик вказує на головні аргументи пангерманістів, якими вони обґрунтовували німецьку експансію та військову агресію: Німеччина потребує безпечні кордони, територію та хліба; німці, завдяки своєму воєнному досвіду, культурі заслуговують бути вождями Європи і людства, вони є продовжувачами традицій Римської імперії тощо [22]. Далі Т.Г.Масарик описує цілі держав Антанти (у автора – «Союзників») у війні і підкреслює, що їх протистояння з державами Троїстого союзу (у автора – «Центральними державами») є суперечністю між демократією і теократичним монархізмом [23].

Це – одне із основних концептуальних положень автора, яке лягло в основу всієї роботи «Нова Європа» (хоча було сформульовано автором в основних рисах ще до початку Першої світової війни). Під теократичним монархізмом філософ розумів Німецьку і Австро-Угорську монархії. Взірцем демократії для нього були насамперед США. Як вказував Я.Опат у виступі на уже згаданій конференції у Києві: «Займаючись програмами головних воюючих сторін, Масарик дійшов висновку, що воювали між собою дві діаметрально протилежні сили. З одного боку, держави в основному середньовічного теократичного монархізму і недемократичного антинаціонального абсолютизму; з іншого боку, держави конституційні, демократичні, що визнають право усіх народів, великих і малих, на свободу і державну самостійність. При цьому він усвідомлював, що подає характеристику воюючих сторін лише схематично, Тому, наприклад, він зазначив, що до союзу держав демократичних не належала стара царська Росія» [24].

Але взаємозв'язок понять «демократія і теократія» слід розглядати і в якості важливої концептуальної засади загального тлумачення Т.Г.Масариком філософії історії. Чеський вчений Любомир Нові наступним чином узагальнює, за Т.Г.Масариком, відмінні риси демократії і теократії з погляду домінування тих чи інших характеристик [25]:

Теократія: а) високий рівень релігійності і церковної активності (католицької і ще більше – православної); церква є моделлю для абсолютистської держави, вони взаємно пов'язані; б) непрацюючі і рабська праця, влада аристократії; в) домінування теології і містицизму, дедуктивний підхід, догматизм і схоластика, месіанство, наївний антропоцентризму; г) консерватизм і традиціоналізм, релігійне обґрунтування права і етики тощо.

Демократія: а) протестантська Реформація, відділення церкви від держави, свобода-рівність-братерство, права людини і громадянина, влада для народу; б) трудяться всі і кожен, демократ працює; в) домінують філософія і наука, індуктивний підхід, емпіризм, спостереження, пошук, дослідження; г) новий погляд на світ і життя, новий спосіб життя, індивідуалізм, особиста ініціатива, самостійність і відповідальність тощо.

Не всі з цих стисло перерахованих масариківських характеристик демократії та теократії, як вважає Л.Нові, витримали перевірку часом. Навіть більше, надалі впродовж ХХ ст. поняття «теократії» не зовсім підходило для аналізу таких антидемократичних режимів, як сталінізм, фашизм, нацизм. Але важливими і для сучасності залишаються сформульовані Т.Г.Масариком ідеї демократії, особливо його заклик постійно працювати для досягнення цієї можливо й ідеальної мети, так як демократія невпинно і

безкінечно вдосконалюється [26].

Та повернемося знову до основних положень книги «Нова Європа» – своєрідного політичного маніфесту першого чехословацького президента. Наприкінці Частини I цієї роботи Т.Г.Масарик аналізує німецький «Drang nach Osten» з погляду прагнень Німеччини вирішити так зване «східне питання» та структурно змінити організацію не тільки Старого (Європа), але й Нового (Америка) світу [27]. У контексті східної німецької експансії автор розглядає місце і роль малих народів на європейському континенті. Тут він формулює свою чергову концептуальну ідею щодо існування такого історичного утворення, як «Смуга малих народів» між Німеччиною і Росією [28].

У Частині II «Національний принцип» і Частині III «Східне питання» роботи «Нова Європа» Т.Г.Масарик більш детально розглядає майбутнє малих народів і малих держав у контексті повоєнного устрою Європи. По-перше, автором детально обґрунтовано право малих європейських народів на самовизначення – аж до утворення незалежних держав. По-друге, перспективним для них Т.Г.Масарик вбачав створення федерації малих народів і малих держав Європи [29]. При цьому, чеський політик-філософ застерігав від перетворення нових незалежних держав, які неминуче виникнуть після Першої світової війни на руїнах теократичних імперій, насамперед Австро-Угорської, у буферну зону між Сходом і Заходом або слов'янський бар'єр перед пангерманізмом [30].

Т.Г.Масарик мріяв про виникнення нової «Центральної Європи», яку творили б народи однієї федеративної держави або об'єднаної федерації держав малих народів від Скандинавії до Середземного моря. Фактично пропонувалося формування міцного союзу невеликих європейських націй і держав у вище згаданій масариківській «Смузі малих народів».

На жаль, як відомо, у проміжку між Першою та Другою світовими війнами сформувати нову Центральну Європу або демократичну федерацію чи конфедерацію малим європейським народам не вдалося. Створена Чехословаччиною, Румунією та Югославією на договірній основі в 1921 р. Мала Антанта охоплювала незначний сегмент центрально-і південноєвропейського простору. Незважаючи на активні зусилля чехословацької дипломатії, Малу Антанта так і не було трансформовано в 20-30-х роках ХХ ст. у міцне і впливове міждержавне об'єднання [31]. Країни «Смуги малих народів» залишилися буферною зоною між Сходом і Заходом. А їх долю, як і загалом долю малих центральноєвропейських народів, і надалі вирішували великі

європейські держави. У кінцевому результаті Чехословаччина, поряд з іншими держави масариківської нової Центральної Європи, стала однією з перших жертв агресії з боку фашистської Німеччини. А відразу ж після завершення Другої світової війни більшість країн масариківської «Смуги малих народів» потрапили в зону виключного впливу сталінського СРСР.

Лише через півстоліття – після антитоталітарних революцій зламу 80-90-х років ХХ ст. центральноєвропейські народи отримали новий шанс на здійснення історичного і цивілізаційного вибору. Трагічний досвід минулого спонукав держави цього регіону негайно зробити європейський вибір. І на початку третього тисячоліття більшість з них має реальні шанси інтегруватися в об'єднану Європу та вступити до Європейського Союзу і НАТО. Симптоматично, що перша і друга хвиля майбутнього розширення Євросоюзу на Схід включає саме ті малі держави і народи, які визначив Т.Г.Масарик у своєму баченні нової Центральної Європи майже століття тому назад. Зараз, за підрахунками чеського вченого Богуміра Бліжковського, вона об'єднує країни на території між Балтикою, Чорним морем і Адріатикою – від Скандинавії до півдня Балкан з населенням у 240 млн. чол. [32].

Прилучитися до цієї нової Центральної Європи – як сходинки для входження у загальноєвропейську спільноту уже понад десятиліття намагається незалежна Україна. Українська держава виступила ініціатором створення Балто-Чорноморської Співдружності – міжнародного об'єднання країн, близьких за географічним розташуванням до визначеної Т.Г.Масариком «Смуги малих народів» та нової Центральної Європи. Україна – повноправний член Центральноєвропейської ініціативи. У 2002 р., після тривалої геополітичної невизначеності, українським державним керівництвом вперше офіційно декларовано прагнення України вступити до складу НАТО і в черговий раз підтверджено бажання стати спочатку асоційованим, а потім – повноправним членом ЄС.

Реалізація цих гучних заяв і досягнення такої життєво важливої стратегічної мети, однак, залежить значним чином не тільки від зовнішніх чинників або міжнародного середовища, але насамперед і від здатності української держави самодемократизуватися. Тому, у зв'язку з євроінтеграційними і трансатлантичними планами української держави, на сучасному етапі все більш важливе значення безпосередньо для України мають ідеї з творчої спадщини Т.Г.Масарика про будівництво Нової Європи як міцного демократичного союзу великих і малих народів, зрілих націй і держав.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Див.: Гобсбаум Е. Вік екстремізму. Коротка історія ХХ віку. 1914-1991.- К.: Альтернатива, 2001.
2. Masaryk T.G. O bolševictví.- Pr.: Evropský kulturní klub v Praze, 1990.- S.9-10.
3. Ibid.- S.66.
4. Ibid.
5. Ibid.- S.67.
6. Ibid.- S.68.
7. Masaryk T.G. Nová Evropa. Stanovisko slovanské.- Pr.: Nakladem Gustava Dubského, 1920.- S.5.
8. Ibid.- S.17-24.
9. Див., наприклад: Центральная Европа как исторический регион/ Отв. ред. А.И.Миллер.- М.: Институт славяноведения и балканистики РАН, Институт «Открытое общество», 1996; Міжнародна науково-практична конференція «Геополітичне майбутнє України», 19-20 березня 1998 р., м.Київ. - К.: Дипломатична академія України при МЗС України, Інститут міжнародних відносин Національного університету ім.Т.Шевченка, 1998. Дергачов О. Геополітичні суперечності та національна безпека// Демони миру та боги війни. Соціальні конфлікти посткомуністичної доби / С.Макеєв (кер. авт. кол.).- К.: Політична думка, 1997.- С.441-469.
10. Т.Г.Масарик і Нова Європа. Матеріали Першої українсько-чеської науково-теоретичної конференції «Масариківські читання» (7-8 квітня 1998 р.).- К.: Міжнародний науково-технічний університет, Посольство Чеської Республіки в Україні, Дослідницько-інформаційний центр «Міжслов'янська ініціатива», 1998.
11. Опат Я. Т.Г.Масарик і Нова Європа// Там само.- С.9-19.
12. Broklová E. Masarykův ústav Akademie věd ČR// T.G.Masaryk a Podkarpatská Rus.- Uzhorod: Klub T.G.Masaryka v Uzhorodě, Uzhorodska společnost české kultury J.A.Komenského a in., 2000.-S.66-68.
13. Masarykova idea československé státnosti ve světle kritiky dějin. Sborník příspěvků z konference konané ve dnech 24. a 25. září 1992 v aule Obchodní akademie v Hodoníně.- Pr.: Ústav T.G.Masaryka, 1993.
14. První světová válka, moderní demokracie a T.G.Masaryk. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference pořádané Ústavem T.G.Masaryka ve dnech 22.-24. září 1994 na zámku v Liblicích u Mělníka.- Praha: Ústav T.G.Masaryka, 1995.
15. Masarykova společnost v roce 2000// Odkaz. Listy Masarykovy společnosti.- 2000.-14-15 prosinec.-S.8.
16. Hájková D. Tatíček. T.G.Masaryk se stal modlou v politice i soukromí, i když mnohé bylo jinak// Týden.- 2001.- 4. 14.- S.37-42.
17. Klímek A. Legenda z masa a kostí// Ibid.- S.40-42.
18. Krejčí O. Český národní zájem a geopolitika.- Pr.: Universe, 1993.- S.72.
19. Masaryk T.G. Nová Evropa. Stanovisko slovanské.- S.148-177.
20. Ibid.- S.9-15.
21. Ibid.- S.25.
22. Ibid.- S.26-41.
23. Ibid.- S.42-51.
24. Опат Я. Т.Г.Масарик і Нова Європа// Т.Г.Масарик і Нова Європа. Матеріали...-С.10-11.
25. Nový L. K pojmům «demokracie a teokracie» v Masarykově politické filosofii// První světová válka, moderní demokracie a T.G.Masaryk.- S. 272.
26. Ibid.- S. 274.
27. Masaryk T.G. Nová Evropa. Stanovisko slovanské.-S. 52-56.
28. Ibid.- S. 57.
29. Ibid.- S. 74-89.
30. Ibid.- S. 183-190.
31. Klímek A., Kubů E. Československá zahraniční politika 1918-1938. Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů.- Pr.:Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1995.- S. 31-33, 68-70.
32. Bližkovský V. Aktuálnost Masarykovy snahy o demokratickou unii střední Evropy// Mezinárodní politika.- 1999.- №. 2.- S.34.

РЕЗЮМЕ

ИДЕЯ НОВОЙ ДЕМОКРАТИЧЕСКОЙ ЕВРОПЫ Т.Г.МАСАРИКА И СОВРЕМЕННОСТЬ

Вовканич И.И., Сюсько И.Н. (Ужгород)

В статье анализируются концептуальные идеи первого чехословацкого президента Т.Г.Масарика о демократическом переустройстве Европы и их значение на современном этапе европейской интеграции.

SUMMARY

THE IDEA OF NEW DEMOCRATIC EUROPE OF T.G.MASARYK AND MODERNITY

Vovkanych I.I., Syusko I.M. (Uzhhorod)

In the article are analysed the conceptual ideas of the first Cheshoslovak president T.G.Masaryk about a democratic reorganization of Europe and their meaning at the modern stage of European integration.